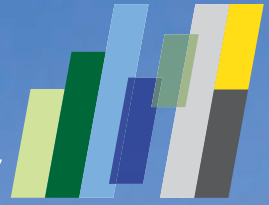

Αξιολογήσεις
περιβαλλοντικών
επιδόσεων

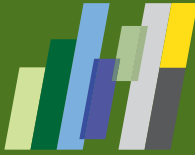

Ελλάδα

HIGHLIGHTS

2020

ΟΟΣΑ - Αξιολογήσεις Περιβαλλοντικών Επιδόσεων

ΤΙ ΕΙΝΑΙ ΟΙ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΕΙΣ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΩΝ ΕΠΙΔΟΣΕΩΝ;

Οι αναθεωρήσεις περιβαλλοντικής απόδοσης του ΟΟΣΑ (EPR) παρέχουν τεκμηριωμένη ανάλυση και αξιολόγηση της προόδου των χωρών προς τους στόχους περιβαλλοντικής πολιτικής τους.

Πρωθούν την ομότιμη μάθηση, ενισχύουν την κρατική λογοδοσία και παρέχουν στοχοθετημένες συστάσεις για να βοηθήσουν τις χώρες να βελτιώσουν την περιβαλλοντική τους απόδοση. Υποστηρίζονται από ένα ευρύ φάσμα οικονομικών και περιβαλλοντικών δεδομένων. Κάθε κύκλος EPR καλύπτει όλες τις χώρες μέλη του ΟΟΣΑ και επιλεγμένες χώρες εταίρους.

Όλες οι αναφορές και περισσότερες πληροφορίες είναι διαθέσιμες στον ιστότοπο του EPR: <http://oe.cd/epr>.

ΤΡΙΤΗ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΩΝ ΕΠΙΔΟΣΕΩΝ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Πρόκειται για την τρίτη Αξιολόγηση Περιβαλλοντικών Επιδόσεων της Ελλάδας. Οι προηγούμενες πραγματοποιήθηκαν το 2000 και το 2009. Η Αξιολόγηση Περιβαλλοντικών Επιδόσεων εξετάζει τις περιβαλλοντικές επιδόσεις της χώρας από το 2009. Οι επιθεωρούσες χώρες ήταν το Ισραήλ και η Πορτογαλία.

Η Αξιολόγηση Περιβαλλοντικών Επιδόσεων περιέχει 49 συστάσεις, οι οποίες εγκρίθηκαν από την Ομάδα Εργασίας του ΟΟΣΑ για τις Περιβαλλοντικές Επιδόσεις στις 26 Φεβρουαρίου 2020. Στόχος τους είναι να συνδράμουν στην πορεία της Ελλάδας προς την πράσινη και βιώσιμη ανάπτυξη, την υλοποίηση φιλόδοξων πολιτικών απεξάρτησης από τον άνθρακα, την ενίσχυση της περιβαλλοντικής διακυβέρνησης και την καλύτερη ενσωμάτωση της βιοποικιλότητας στη γεωργία, την αλιεία, τις μεταφορές και τον τουρισμό. Ιδιαίτερη έμφαση δίδεται στην άμβλυση της κλιματικής αλλαγής, την προσαρμογή σε αυτή, καθώς και στη βιοποικιλότητα.

<http://oe.cd/epr>

Ελλάδα

«Καθώς η κατάσταση έκτακτης ανάγκης COVID-19 εξελίσσεται, η Ελλάδα πρέπει να προωθήσει μια ανθεκτική, πράσινη και χωρίς αποκλεισμούς οικονομική ανάκαμψη. Έχει ευκαιρίες να επιταχύνει τη μετάβαση χαμηλών εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα και να αυξήσει τις προσπάθειες προσαρμογής στις επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής στο νερό, τη γεωργία και τον τουρισμό.»

Rodolfo Lacy,
**Διευθυντής του ΟΟΣΑ για το
περιβάλλον**

Η Αξιολόγηση Περιβαλλοντικών Επιδόσεων ολοκληρώθηκε πριν την έλευση της πανδημίας του COVID-19. Προβλέπεται ότι η πανδημία και τα μέτρα αναχαίτισής της θα οδηγήσουν σε πτώση του ακαθάριστου εγχώριου προϊόντος (ΑΕΠ) της Ελλάδας κατά 8% το 2020, εφόσον δεν υπάρξουν νέα κύματα της πανδημίας, ενώ το 2021 θα είναι έτος ανάκαμψης με ρυθμό 4,5%. Οι απώλειες παραγωγής και θέσεων εργασίας, καθώς και το δημοσιονομικό κόστος της κρίσης αναμένεται να είναι λιγότερο σοβαρά από ό,τι κατά την περίοδο 2009-2016, ωστόσο, ο αρνητικός αντίκτυπος στον τουρισμό, τις επενδύσεις και τα δημόσια οικονομικά αποτελεί οπισθοδρόμηση σε σχέση με τις προοπτικές μακροπρόθεσμης ανάκαμψης.

Η κυβέρνηση έχει ανακοινώσει μέτρα συνολικής αξίας 11,4 δισεκ. ευρώ (που αντιστοιχούν σε 6,1% του ΑΕΠ το 2019) για τη στήριξη των εισοδημάτων των νοικοκυριών και της ρευστότητας των επιχειρήσεων το 2020. Υλοποιείται ένα πρόγραμμα αρωγής στον τουριστικό κλάδο. Με τη στήριξη του Ταμείου Ανάκαμψης της ΕΕ, επενδύσεις σε περιβαλλοντικές υποδομές με χαμηλές εκπομπές άνθρακα μπορούν να προωθήσουν την ανάπτυξη.

ΕΛΛΑΔΑ ΤΟ 2019

Πληθυσμός

11 εκατομμύρια

Κατά κεφαλήν ΑΕΠ

(τρέχουσα ισοτιμία αγοραστικής δύναμης)

31.400 δολ. ΗΠΑ

(Μέσος όρος ΟΟΣΑ: 46.000 δολ. ΗΠΑ)

Συνολική έκταση

129.000 τετρ. χλμ.

Πυκνότητα

80 κάτοικοι/τετρ. χλμ.

(Μέσος όρος ΟΟΣΑ: 36)

Νόμισμα

Ευρώ (EUR)

ισοτιμία 2019: 1 δολ.

ΗΠΑ = 0,893 ευρώ

Επισκόπηση

Μετά από την υλοποίηση εκτεταμένων μεταρρυθμίσεων για την αντιμετώπιση μιας βαθιάς ύφεσης, η ελληνική οικονομία άρχισε να ανακάμπτει το 2017. Η Ελλάδα βρίσκεται ενώπιον δύσκολων προκλήσεων, καθώς η κρίση της πανδημίας COVID-19 αποτελεί τροχοπέδη στις προοπτικές μακροπρόθεσμης ανάπτυξης της χώρας (βλ. πλαίσιο παρακάτω). Η Ελλάδα είναι μια από τις χώρες της Ευρώπης με τη μεγαλύτερη βιοποικιλότητα και μεταξύ των δέκα οικονομιών του ΟΟΣΑ με τη μεγαλύτερη ένταση άνθρακα. Ως μεσογειακή χώρα με χιλιάδες νησιά, είναι ιδιαίτερα ευάλωτη στις επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής. Η πρόοδος προς τη βιώσιμη ανάπτυξη απαιτεί αποτελεσματική υλοποίηση φιλόδοξων πολιτικών για το μετριασμό της κλιματικής αλλαγής και την προσαρμογή σε αυτή, ισχυρότερη περιβαλλοντική διακυβέρνηση και μεγαλύτερη συνοχή μεταξύ της περιβαλλοντικής, ενεργειακής, αγροτικής, τουριστικής πολιτικής και της πολιτικής μεταφορών.

ΕΥΚΑΙΡΙΕΣ

- Φιλόδοξοι στόχοι για τη σταδιακή απολιγνιτοποίηση και την αξιοποίηση του δυναμικού για τις ανανεώσιμες πηγές ενέργειας (ΑΠΕ)
- Πλούσια βιοποικιλότητα που παρέχει οικοσυστημικές υπηρεσίες και στηρίζει την οικονομία
- Χρηματοδότηση από την ΕΕ για περιβαλλοντικές υποδομές με χαμηλές εκπομπές άνθρακα
- Η Εθνική Στρατηγική για την Κυκλική Οικονομία και το πρόγραμμα δράσης για τη διαχείριση των αποβλήτων σε υψηλότερα επίπεδα στην πυραμίδα ιεράρχησης των αποβλήτων.

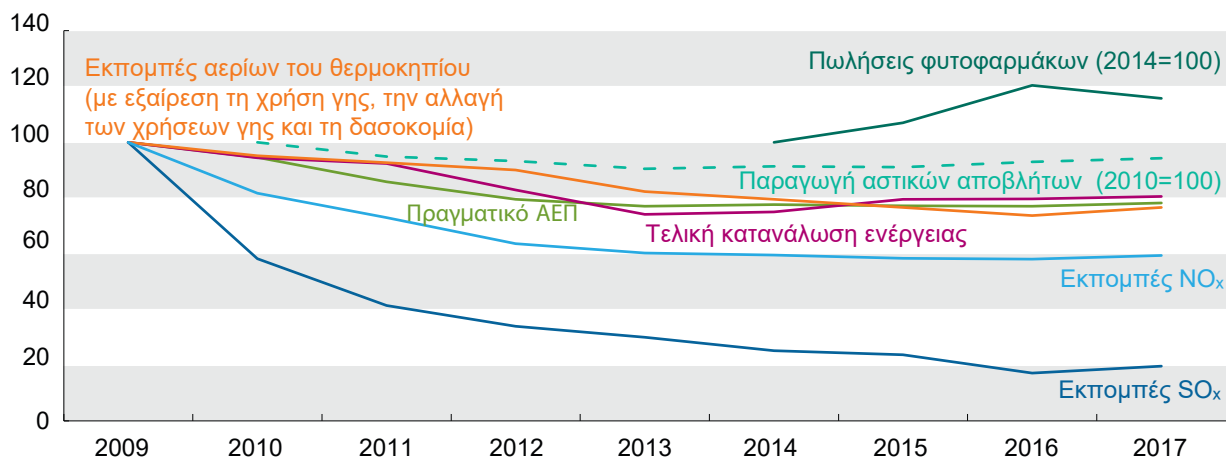
ΠΡΟΚΛΗΣΕΙΣ

- Ενεργειακό μίγμα βασισμένο στα ορυκτά καύσιμα
- Κυριαρχία των οδικών μεταφορών και γηραιός στόλος οχημάτων
- Επικράτηση της υγειονομικής ταφής και περιθώρια βελτίωσης των υποδομών για τα απόβλητα
- Υψηλά επίπεδα άντλησης γλυκών υδάτων, αναμένονται εντεινόμενες πιέσεις λόγω λειψυδρίας.

Περιβαλλοντικές επιδόσεις | σημαντικότερες τάσεις

Μεταξύ 2009 και 2017, οι κυριότερες εκπομπές ατμοσφαιρικών ρύπων μειώθηκαν με ταχύτερο ρυθμό από ό,τι το ΑΕΠ (Διάγραμμα 1). Ωστόσο, από το 2013, η ενεργειακή κατανάλωση, η παραγωγή αστικών αποβλήτων και η χρήση φυτοφαρμάκων αυξήθηκαν με ταχύτερο ρυθμό από ό,τι η οικονομική δραστηριότητα. Παρά τη στροφή του ενεργειακού μίγματος προς καθαρότερα καύσιμα, η ελληνική οικονομία εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από τα ορυκτά καύσιμα. Η Ελλάδα αντιμετωπίζει προκλήσεις σχετικά με τη διαχείριση των αποβλήτων και των υδάτων, ενώ η ατμοσφαιρική ρύπανση εξακολουθεί να αποτελεί σοβαρό πρόβλημα. Απαιτούνται επίσης προσπάθειες για την αντιμετώπιση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων της γεωργίας.

Διάγραμμα 1. Πρόοδος ως προς την αποσύνδεση περιβαλλοντικών πιέσεων και οικονομικής ανάπτυξης 2009=100

Πηγές: Eionet (2019), NECD Inventory 2019; IEA (2019), IEA World Energy Statistics and Balances (database); OECD (2019), OECD Agriculture Statistics (database); OECD (2019), OECD Environment Statistics (database).

ΕΝΕΡΓΕΙΑΚΟ ΜΙΓΜΑ ΚΑΙ ΠΟΙΟΤΗΤΑ ΤΟΥ ΑΤΜΟΣΦΑΙΡΙΚΟΥ ΑΕΡΑ

- Η Ελλάδα έχει σημειώσει σημαντική πρόοδο όσον αφορά την ανάπτυξη των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας (κυρίως της αιολικής και της ηλιακής με χρήση φωτοβολταϊκών) (Διάγραμμα 2). Το 2018, οι ανανεώσιμες πηγές ενέργειας (ΑΠΕ) αντιστοιχούσαν στο 13% της συνολικής παραγωγής πρωτογενούς ενέργειας και στο 31% της ηλεκτροπαραγωγής, υπερκεράζοντας τον μέσο όρο του ΟΟΣΑ (10% και 26% αντίστοιχα). Η χώρα πέτυχε τον στόχο για το 2020 που έθεσε η Οδηγία της ΕΕ για την προώθηση της χρήσης ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές. Εντούτοις, εξακολουθεί να εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από το πετρέλαιο και τον άνθρακα.
- Οι εκπομπές και οι συγκεντρώσεις των βασικότερων ατμοσφαιρικών ρύπων έχουν μειωθεί, κυρίως χάρη στον περιορισμό της κατανάλωσης ενέργειας, τα μέτρα για τη μείωση των εκπομπών και τη χρήση καθαρότερων καυσίμων. Σύμφωνα με τις εθνικές προβλέψεις, η χώρα βρίσκεται σε καλό δρόμο για την τήρηση των δεσμευσών της σχετικά με τη μείωση των εκπομπών για το 2020 και το 2030 βάσει της Οδηγίας για τα εθνικά ανώτατα όρια εκπομπών.
- Εξακολουθούν να καταγράφονται ατμοσφαιρικοί ρύποι στις αστικές περιοχές που υπερβαίνουν τα όρια που τίθενται από την νομοθεσία της ΕΕ, με σοβαρές επιπτώσεις για τη δημόσια υγεία. Η Ελλάδα υστερεί στην ανάπτυξη ενός εθνικού προγράμματος ελέγχου της ατμοσφαιρικής ρύπανσης.

Διάγραμμα 2. Ενεργειακό μίγμα

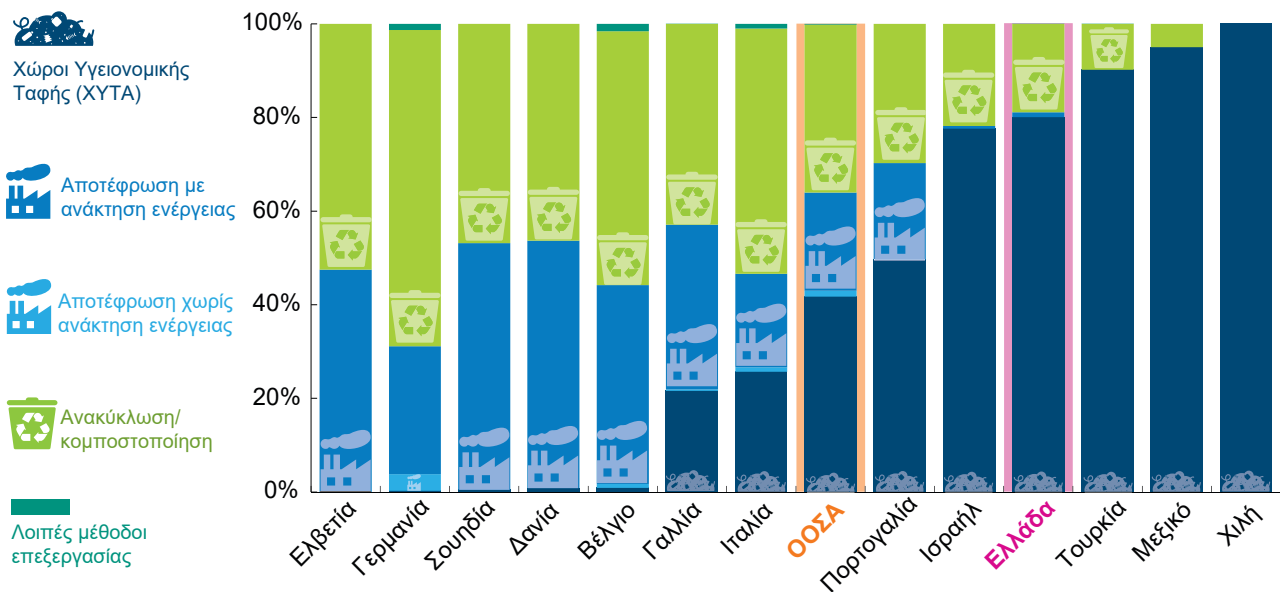

Πηγές: IEA (2019), IEA World Energy Statistics and Balances (database).

ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΑΠΟΒΛΗΤΩΝ ΚΑΙ ΥΔΑΤΩΝ

- Η Ελλάδα έχει υιοθετήσει την Εθνική Στρατηγική για την Κυκλική Οικονομία και εναρμόνισε τη νομοθεσία της με τις αρχές της κυκλικής οικονομίας. Την τελευταία δεκαετία, έχει πραγματοποιήσει άλματα για το κλείσιμο των παράνομων χωματερών και την επέκταση συστημάτων ευθύνης των παραγωγών. Το 2018 θεσπίστηκε φόρος που περιορίσει σημαντικά τη χρήση της πλαστικής σακούλας μιας χρήσης.
- Ωστόσο, το 80% των αστικών αποβλήτων καταλήγει σε χώρους υγειονομικής ταφής (Διάγραμμα 3) και είναι απίθανο να επιτευχθεί ο στόχος του 50% για την επαναχρησιμοποίηση/ανακύκλωση στην Ελλάδα έως το 2020. Στα μέσα του 2018, περισσότεροι από 50 χώροι διάθεσης αποβλήτων δεν πληρούσαν τις απαιτήσεις της ΕΕ. Εξακολουθούν να υφίστανται μεγάλες ελλείψεις όσον αφορά τη διαχείριση των επικίνδυνων αποβλήτων.
- Η Ελλάδα διαθέτει πλούσιους πόρους γλυκών υδάτων, ωστόσο αναμένεται να ενταθούν τα ζητήματα λειψυδρίας λόγω της κλιματικής αλλαγής. Παρατηρείται υπέρμετρη άντληση γλυκών υδάτων εξαιτίας της άρδευσης, η οποία ευνοείται από τη μερική ανάκτηση του κόστους, τις μειωμένες τιμές ηλεκτρικού ρεύματος και τις διαρροές στο σύστημα διανομής νερού. Προϋποθέσεις για βιώσιμη διαχείριση των υδάτων θα ήταν: οι τιμές να καλύπτουν το κόστος εφοδιασμού και να αντισταθούν την ανεπάρκεια των υδάτων, σε συνδυασμό με αποτελεσματικά γεωργοπεριβαλλοντικά μέτρα.
- Ένα ικανοποιητικό μερίδιο των υδάτινων μαζών έχουν καλή οικολογική και χημική κατάσταση. Υπάρχει πρόσβαση σε πόσιμο νερό υψηλής ποιότητας και τα περισσότερα ύδατα κολύμβησης είναι εξαιρετικής ποιότητας.
- Οι τάσεις όσον αφορά την άντληση και την ποιότητα των υδάτων θα πρέπει να αξιολογηθούν καλύτερα προκειμένου να αντιμετωπιστούν οι πιέσεις από τη διάχυτη ρύπανση και την εκτεταμένη άρδευση. Τα τελευταία χρόνια παρατηρείται αύξηση της χρήσης λιπασμάτων, φυτοφαρμάκων και υδάτινων πόρων στη γεωργία. Σε πολλά αστικά κέντρα δεν διασφαλίζεται κατάλληλη επεξεργασία των λυμάτων.

Διάγραμμα 3. Κατανομή αστικών αποβλήτων ανά είδος επεξεργασίας, 2017

Σημείωση: Τα στοιχεία αφορούν απόβλητα νοικοκυριών και λοιπά σχετικά απόβλητα που συλλέγονται από τους δήμους ή για λογαριασμό τους, προερχόμενα κυρίως από νοικοκυριά και μικρές επιχειρήσεις. Περιλαμβάνονται ογκώδη απόβλητα και χωριστή συλλογή. Πηγή: OECD (2019), OECD Environment Statistics (database).

Επόμενα βήματα | ποιότητα αέρα, διαχείριση αποβλήτων και υδάτων

- Κλείσιμο των παράνομων χωματερών και αποκατάσταση των χώρων στην αρχική τους κατάσταση. Κατασκευή εγκαταστάσεων για την επεξεργασία επικίνδυνων αποβλήτων.
- Έγκριση και υλοποίηση του εθνικού προγράμματος ελέγχου της ατμοσφαιρικής ρύπανσης για την προστασία της δημόσιας υγείας.
- Μείωση της διάχυτης ρύπανσης και ενθάρρυνση της αποταμίευσης νερού μέσα από γεωργοπεριβαλλοντικά μέτρα.
- Βελτίωση της επεξεργασίας αστικών λυμάτων σύμφωνα με τις απαιτήσεις της ΕΕ.

Περιβαλλοντική διακυβέρνηση και διαχείριση

Η περιβαλλοντική και χωροταξική νομοθεσία έχει εξορθολογιστεί προκειμένου να μειωθεί ο διοικητικός φόρτος για τις επιχειρήσεις. Η μεγαλύτερη διαφάνεια του κυβερνητικού έργου έχει συμβάλει στην ενίσχυση της περιβαλλοντικής δημοκρατίας. Ωστόσο, σημαντική πρόκληση αποτελεί η διασφάλιση της συμμόρφωσης.

ΘΕΣΜΙΚΟ ΚΑΙ ΡΥΘΜΙΣΤΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ

- Το αποκεντρωμένο σύστημα διακυβέρνησης που παρέχει ισχυρή αυτονομία στις περιφέρειες και στους δήμους απαιτεί σαφέστερη κατανομή αρμοδιοτήτων και καλύτερο κάθετο συντονισμό.
- Ο νόμος του 2010 για την έγκριση περιβαλλοντικών όρων συνέδεσε τις διαδικασίες εκτίμησης περιβαλλοντικών επιπτώσεων και αδειοδότησης και ολοκλήρωσε την ενσωμάτωση όλων των αδειοδοτήσεων στην απόφαση έγκρισης περιβαλλοντικών όρων. Οι δραστηριότητες χαμηλής όχλησης εμπίπτουν στις συνήθεις περιβαλλοντικές απαιτήσεις, σύμφωνα με τις βέλτιστες διεθνείς πρακτικές.
- Έχουν εισαχθεί άδειες βασισμένες στην ολοκληρωμένη πρόληψη και έλεγχο της ρύπανσης για δραστηριότητες με υψηλό περιβαλλοντικό κίνδυνο και οι συνθήκες τους βασίζονται σε βέλτιστες διαθέσιμες τεχνικές.
- Χρησιμοποιείται τακτικά στρατηγική περιβαλλοντική εκτίμηση σχεδίων και προγραμμάτων. Ωστόσο, η Ελλάδα κατατάσσεται χαμηλά μεταξύ των χωρών του ΟΟΣΑ όσον αφορά την ποιότητα της εκτίμησης των επιπτώσεων των νόμων και κανονισμών.
- Το Εθνικό Κτηματολόγιο αναμένεται να ολοκληρωθεί το 2021, όμως όσα κενά υπάρχουν στον τοπικό χωροταξικό σχεδιασμό αντισταθμίζονται από καθεστώςτα ειδικής αδειοδότησης. Η αυθαίρετη δόμηση εξακολουθεί να αποτελεί σοβαρό περιβαλλοντικό πρόβλημα.

ΔΙΑΣΦΑΛΙΣΗ ΣΥΜΜΟΡΦΩΣΗΣ

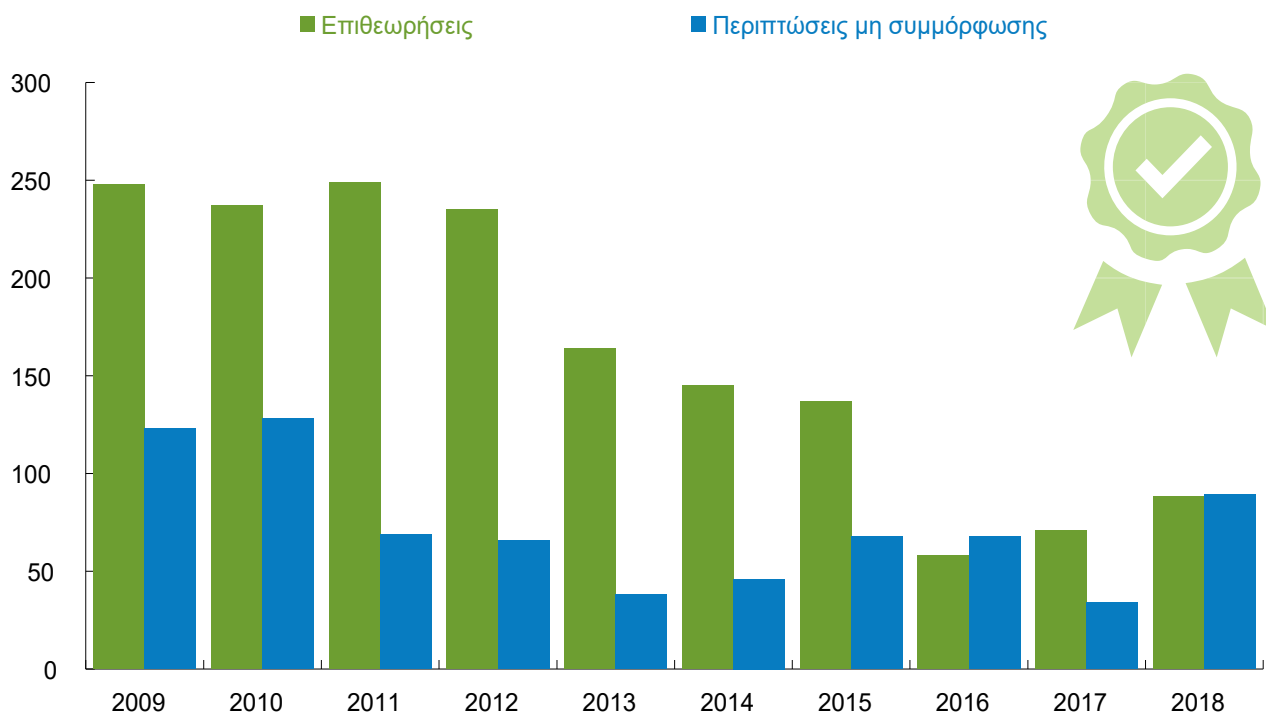
- Τα υψηλά ποσοστά μη συμμόρφωσης υπονομεύουν την εφαρμογή της περιβαλλοντικής πολιτικής.
- Οι περικοπές προσωπικού οδήγησαν σε μειωμένη παρακολούθηση της συμμόρφωσης σε εθνικό επίπεδο παρά την υψηλή μη συμμόρφωση (Διάγραμμα 4).
- Οι επιθεωρήσεις είναι αντιδραστικές και σπάνια προγραμματίζονται βάσει κινδύνου.
- Τα διοικητικά πρόστιμα είναι κατά μέσο όρο υψηλά, αλλά περίπου το ένα τρίτο παραμένουν απλήρωτα.
- Η συμμόρφωση και οι πράσινες πρακτικές προωθούνται όλο και περισσότερο: ο αριθμός των νέων πιστοποιήσεων ISO 140001 αυξήθηκε από 455 το 2009 σε 1 520 το 2017.
- Η χρήση χρηματοοικονομικών εγγυήσεων έναντι περιβαλλοντικών ζημιών είναι υποχρεωτική για δραστηριότητες υψηλού κινδύνου, αλλά στην πράξη μέχρι σήμερα περιορίζεται σε δραστηριότητες διαχείρισης επικίνδυνων αποβλήτων.

ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ

- Καλύτερη λογοδοσία χάρη στο θεσμό του Συνηγόρου του Πολίτη, που δραστηριοποιείται έντονα στις περιπτώσεις που αφορούν το περιβάλλον.
- Ολοένα μεγαλύτερη χρήση ηλεκτρονικών πλατφορμών για δημόσιες διαβουλεύσεις και περιβαλλοντική πληροφόρηση, ωστόσο υπάρχουν ακόμη περιθώρια βελτίωσης των συστημάτων παρακολούθησης για την αξιολόγηση των κυριότερων περιβαλλοντικών τάσεων.

Διάγραμμα 4. Αριθμός επιθεωρήσεων και περιπτώσεις μη συμμόρφωσης που εντοπίστηκαν από το Σώμα Επιθεώρησης Περιβάλλοντος

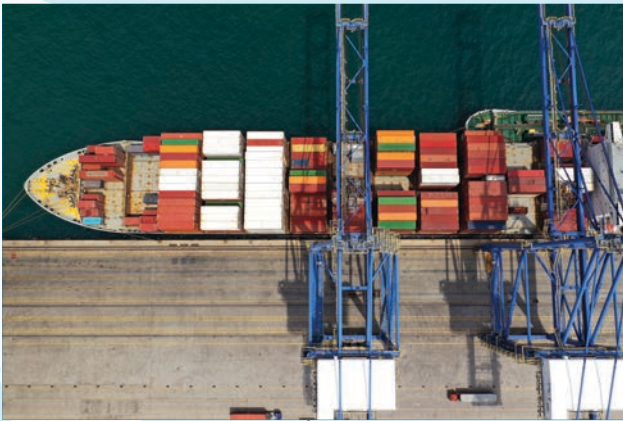

Σημείωση: Ορισμένες περιπτώσεις μη συμμόρφωσης που καταγράφονται σε ένα συγκεκριμένο έτος ενδέχεται να μην αντιστοιχούν στις επιθεωρήσεις του προηγούμενου έτους.
 Πηγή: Υποβολή στοιχείων από την ενδιαφερόμενη χώρα.

Επόμενα βήματα | περιβαλλοντική διακυβέρνηση και διαχείριση

- Βελτίωση της ανταλλαγής πληροφοριών και του συντονισμού μεταξύ όλων των επιπέδων της διοίκησης για τη διασφάλιση της συμμόρφωσης.
- Βελτίωση της χωροταξίας σε τοπικό επίπεδο και περιορισμός της χρήσης ειδικών χωροταξικών καθεστώτων στις στρατηγικές επενδύσεις.
- Αύξηση του μεριδίου των προγραμματισμένων επιθεωρήσεων βάσει αξιολόγησης κινδύνου, ενίσχυση της ικανότητας κάθε αρμόδιας αρχής για την επιθεώρηση του περιβάλλοντος.
- Βελτίωση της παρακολούθησης της κατάστασης του περιβάλλοντος και της σχετικής πληροφόρησης.

Περιπτωσιολογικές μελέτες

ΜΕΙΩΣΗ ΤΗΣ ΑΤΜΟΣΦΑΙΡΙΚΗΣ ΡΥΠΑΝΣΗΣ ΑΠΟ ΤΑ ΠΛΟΙΑ

Η ναυτιλία συμβάλλει σε μεγάλο βαθμό στην ατμοσφαιρική ρύπανση στην Ευρώπη, ιδίως στις πόλεις-λιμάνια. Τα κυριότερα μέτρα ελέγχου των ρύπων που παράγονται είναι η μείωση της περιεκτικότητας σε θείο των ναυτιλιακών καυσίμων, η βελτιστοποίηση της διαδικασίας καύσης, ο καθαρισμός των καυσαερίων και η καταλυτική αναγωγή.

Η ηλεκτροδότηση ελλιμενισμένων πλοίων από την ξηρά (cold ironing) μπορεί να συμβάλει στη μείωση των εκπομπών διοξειδίων του αζώτου (NO_x) και σωματιδίων. Το 2018, το λιμάνι της Κυλλήνης ήταν το πρώτο στην ανατολική Μεσόγειο που την εφάρμοσε πιλοτικά. Στο χρηματοδοτούμενο από την ΕΕ πρόγραμμα ELEMED (ELEctrification of the Eastern MEDiterranean) συμμετέχουν δύο λιμάνια από την Ελλάδα (Κυλλήνη και Πειραιάς). Το πρόγραμμα προλαίπει το έδαφος για τη γενικότερη εφαρμογή της στην Ελλάδα και την ευρύτερη περιοχή.

Θεσσαλονίκη

ΕΛΛΑΔΑ

Η ΤΗΛΟΣ ΕΙΝΑΙ ΕΝΕΡΓΕΙΑΚΑ ΑΝΕΞΑΡΤΗΤΗ ΚΑΙ ΑΠΑΛΛΑΓΜΕΝΗ ΑΠΟ ΤΑ ΟΡΥΚΤΑ ΚΑΥΣΙΜΑ

Το νησί της Τήλου βρίσκεται στο νοτιοανατολικό Αιγαίο. Έχει 500 μόνιμους κατοίκους και μέχρι πρότινος τροφοδοτούνταν με ηλεκτρικό ρεύμα μέσω υποβρύχιου καλωδίου από την Κω.

Το Πρόγραμμα της ΕΕ "Horizon 2020" υποστήριξε ένα πρωτοποριακό υβριδικό σύστημα για μια ανεμογεννήτρια 800 kW, ένα φωτοβολταϊκό πάρκο 160 kW και ένα προηγμένο σύστημα συσσωρευτή 2,88 MWh/800 kW. Με τη χρήση έξυπνων συστημάτων μέτρησης και συσκευές διαχείρισης από την πλευρά της ζήτησης που εγκαταστάθηκαν σχεδόν σε όλες τις οικίες του νησιού, οι κάτοικοι της Τήλου συμμετέχουν ενεργά στη λειτουργία ενός έξυπνου μικροδίκτυου ενέργειας, συμβάλλοντας στη μεγιστοποίηση της αξιοποίησης των τοπικών ανανεώσιμων πηγών ενέργειας και αποφεύγοντας τις εισαγωγές πετρελαίου.

ΑΘΗ

Πειραιώς

ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΩΝ ΠΡΑΚΤΙΚΩΝ

Ο Έλληνας Συνήγορος του Πολίτη είναι μια ανεξάρτητη αρχή που προβλέπεται από το Σύνταγμα. Το προσωπικό του ερευνά περιπτώσεις κακοδιοίκησης σε εθνικό, περιφερειακό και τοπικό επίπεδο, και διαθέτει ειδική ομάδα για το περιβάλλον και την πολεοδομία.

Τα τελευταία χρόνια, οι τέσσερις βασικές κατηγορίες καταγγελιών των πολιτών αφορούν την αδειοδότηση και παρακολούθηση οικοδομικών έργων, τη χρήση και διατήρηση των δημόσιων χώρων, την προστασία των φυσικών ενδιαιτημάτων και τη διαχείριση αποβλήτων. Περίπου το 85% των καταγγελιών από πολίτες που απευθύνονται στον Συνήγορο του Πολίτη επιλύονται εν τέλει από τις αρμόδιες δημόσιες αρχές.

Το γραφείο του Συνηγόρου του Πολίτη συντάσσει ετήσιες εκθέσεις και εκπονεί ειδικές μελέτες για ζητήματα μεζονος σημασίας, απευθύνοντας συστάσεις προς την κεντρική διοίκηση. Επίσης, με αφορμή ορισμένες περιπτώσεις, υποβάλλει γραπτές προτάσεις στις αρμόδιες αρχές για τη θέσπιση νομοθεσίας και τη λήψη μέτρων εφαρμογής.

ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΙΚΗ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΠΡΟΣΤΑΤΕΥΟΜΕΝΩΝ ΠΕΡΙΟΧΩΝ

Το Εθνικό Πάρκο Σχινιά-Μαραθώνα στην Αττική είναι ένα από τα σημαντικότερα παράκτια οικοσυστήματα του λεκανοπεδίου και μια έκταση ιδιαίτερης οικολογικής αξίας. Περιλαμβάνει έναν αποκατεστημένο υδροβιότοπο, ένα πευκοδάσος, μια πηγή, έναν κόλπο, έναν λόφο καθώς και οικιστική και τουριστική περιοχή. Στεγάζει επίσης το Ολυμπιακό Κωπηλατοδρόμιο, του οποίου ο αντίκτυπος της κατασκευής αντισταθμίστηκε από τη δημιουργία λεκάνης απορροής που επέφερε σημαντική βελτίωση της βιοποικιλότητας του υδροβιότοπου και του πάρκου.

Από το 2018, ο Φορέας Διαχείρισης του Εθνικού Πάρκου Σχινιά-Μαραθώνα έχει επεκτείνει την αρμοδιότητά του στη νοτιοανατολική Αττική, διπλασιάζοντας σχεδόν την έκταση υπό τον έλεγχό του. Οι πόροι που βρίσκονται στη διάθεσή του, ωστόσο, δεν επαρκούν για την επέκταση αυτή, η οποία συνεπάγεται αυξημένο κίνδυνο, ιδίως όσον αφορά τη διαχείριση πυρκαγιών.

ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΗ ΤΗΣ ΠΡΑΣΙΝΗΣ ΜΕΤΑΒΑΣΗΣ ΤΩΝ ΛΙΓΝΙΤΙΚΩΝ ΠΕΡΙΟΧΩΝ

Το 2018, η Ελλάδα εγκαθίδρυσε ένα Εθνικό Ταμείο Δίκαιης Μετάβασης προκειμένου να διοχετευθούν περίπου 20 εκατ. ευρώ ετησίως από τα έσοδα του πλειστηριασμού δικαιωμάτων εκπομπής αερίων του θερμοκηπίου στην ΕΕ για τη διαφοροποίηση των τοπικών οικονομιών και τη δημιουργία θέσεων εργασίας στις λιγνιτικές περιοχές. Το Ταμείο αναμένεται να χρηματοδοτήσει προγράμματα χαμηλών εκπομπών άνθρακα και χαμηλού περιβαλλοντικού αντίκτυπου στους νομούς Φλώρινας και Κοζάνης και στο Δήμο Μεγαλόπολης. Επίσης, η ΔΕΗ έχει χρηματοδοτήσει προγράμματα για το περιβάλλον και την ανάπτυξη των περιοχών αυτών αξίας σχεδόν 130 εκατ. ευρώ από το 2014.

Η Δυτική Μακεδονία, ο μεγαλύτερος παραγωγός λιγνίτη στην Ελλάδα, έχει επιλεγεί ως πιλοτική περιοχή στο πλαίσιο της πρωτοβουλίας της ΕΕ για τις περιφέρειες εξόρυξης άνθρακα που βρίσκονται σε μετάβαση. Η Ελλάδα αναμένεται να επωφεληθεί από το Μηχανισμό Δίκαιης Μετάβασης της ΕΕ που έχει ως στόχο να αποδεσμεύσει τουλάχιστον 100 δισεκ. ευρώ την περίοδο 2021-27 (ποσό που αυξήθηκε σε 150 δισεκ. ευρώ δεδομένης της κρίσης της πανδημίας του COVID-19) για να στηρίξει περιοχές και κλάδους που έχουν υποστεί το μεγαλύτερο πλήγμα από τη μετάβαση στην πράσινη οικονομία.

Η ΑΘΗΝΑ ΠΡΩΤΟΣΤΑΤΕΙ ΣΤΗ ΔΡΑΣΗ ΓΙΑ ΤΟ ΚΛΙΜΑ

Το 2017, η Αθήνα υιοθέτησε το Σχέδιο Δράσης για την Προσαρμογή στην Κλιματική Αλλαγή και ανέπτυξε τη Στρατηγική Ανθεκτικότητας με σκοπό τη δημιουργία μιας Αθήνας πράσινης, προορατικής, ζωντανής και ανοικτής στους πολίτες μέχρι το 2030.

Στόχος του Δήμου είναι η μείωση των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου κατά 40% έως το 2030 χάρη στην ενεργειακή αναβάθμιση των κτιρίων και του δημόσιου φωτισμού, την εγκατάσταση ανανεώσιμων πηγών ενέργειας σε δημόσια κτίρια και τη βελτίωση των υπηρεσιών μαζικής μεταφοράς.

Τα κύματα καύσωνα έχουν ενταθεί. Το Σχέδιο Δράσης για την Προσαρμογή στην Κλιματική Αλλαγή στοχεύει στη βελτίωση των πράσινων υποδομών και του δομημένου περιβάλλοντος, καθώς επίσης στην προστασία της δημόσιας υγείας και των ευάλωτων ομάδων. Το Εθνικό Αστεροσκοπείο Αθηνών, σε συνεργασία με το Δήμο, ανέπτυξε μια εξατομικευμένη εφαρμογή για κινητά τηλέφωνα που επιτρέπει στους πολίτες να αξιολογήσουν τον κίνδυνο που διατρέχουν σε περιόδους καύσωνα και να λάβουν πληροφορίες σχετικά με κοντινά δροσερά σημεία. Η Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων παρέχει δάνειο 55 εκατ. ευρώ και τεχνική βοήθεια για την υλοποίηση της Στρατηγικής Ανθεκτικότητας.

Προς την πράσινη ανάπτυξη

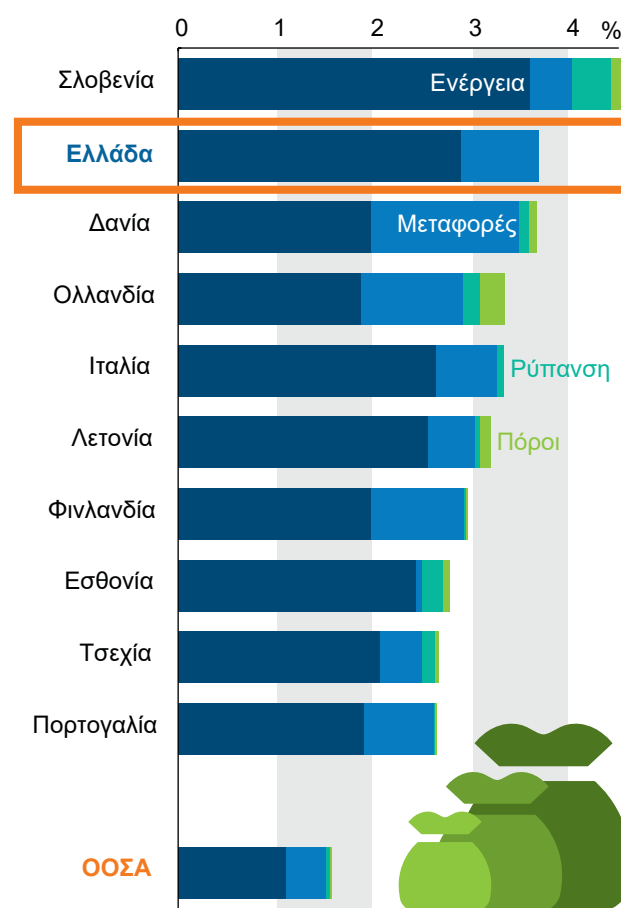
Το 2018, η Ελλάδα ανανέωσε τη δέσμευσή της προς την αειφόρο ανάπτυξη με μια Εθελοντική Εθνική Αξιολόγηση για την επίτευξη των Στόχων Βιώσιμης Ανάπτυξης της Ατζέντας 2030 των Ηνωμένων Εθνών. Ωστόσο, πρόκληση αποτελεί η διασφάλιση συνοχής μεταξύ της περιβαλλοντικής πολιτικής και τομεακών πολιτικών, μεταξύ άλλων, για την ενέργεια, τις μεταφορές, τη γεωργία και τον τουρισμό. Η Ελλάδα έχει κάνει βήματα για την ταχύτερη μετάβαση στην οικονομία χαμηλών εκπομπών άνθρακα. Το Ταμείο Ανάκαμψης της ΕΕ προσφέρει την ευκαιρία να δοθεί ώθηση στις πράσινες επενδύσεις. Η Ελλάδα έχει αυξήσει τις τιμές για τις εκπομπές άνθρακα, αλλά θα μπορούσε να εναρμονίσει τα φορολογικά κίνητρα με τους περιβαλλοντικούς στόχους, προστατεύοντας παράλληλα τους μη προνομιούχους.

ΠΡΑΣΙΝΑ ΜΗΝΥΜΑΤΑ ΤΙΜΩΝ

- Τα έσοδα από περιβαλλοντικούς φόρους αυξήθηκαν ραγδαία φθάνοντας το 3,7% του ΑΕΠ το 2018, ένα από τα υψηλότερα επίπεδα μεταξύ των χωρών του ΟΟΣΑ (Διάγραμμα 5). Παρά την αυξημένη φορολογική επιβάρυνση της ενέργειας, η φορολογική διαφοροποίηση των καυσίμων και των χρήσεων τους δεν αντανάκλα την κλιματική επιβάρυνση που προκύπτει από τη χρήση των καυσίμων.
- Η ιδιαίτερα ευνοϊκή μεταχείριση των ορυκτών καυσίμων υπονομεύει τα μηνύματα των υψηλότερων τιμών εκπομπών άνθρακα. Παραδείγματα τέτοιας ευνοϊκής μεταχείρισης είναι οι φοροαπαλλαγές για συγκεκριμένες βιομηχανικές χρήσεις άνθρακα, οι μειωμένοι φορολογικοί συντελεστές για το πετρέλαιο θέρμανσης και οι επιδοτήσεις σε παραγωγούς ηλεκτρικής ενέργειας που βασίζονται σε ορυκτά καύσιμα.
- Το ντίζελ φορολογείται λιγότερο από το πετρέλαιο, παρόλο που είναι πιο ρυπογόνο. Το γεγονός αυτό, σε συνδυασμό με την άρση της απαγόρευσης κυκλοφορίας ντιζελοκίνητων οχημάτων στα αστικά κέντρα της Αθήνας και της Θεσσαλονίκης και τη θέσπιση κριτηρίων εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα στα τέλη κυκλοφορίας, ενθάρρυνε τις πωλήσεις των ντιζελοκίνητων οχημάτων. Τα σχεδιαζόμενα κλιμακούμενα τέλη βάσει της απόστασης ανάλογα με τις εκπομπές ρύπων των οχημάτων στους αυτοκινητόδρομους θα συνέβαλαν στην αντιμετώπιση της ατμοσφαιρικής ρύπανσης.
- Ο στόλος οχημάτων στην Ελλάδα είναι από τους γηραιότερους στην Ευρώπη. Η οικονομική κρίση και τα μειωμένα τέλη κυκλοφορίας για παλαιότερα οχήματα αποτέλεσαν αντικίνητρα για την ανανέωσή του.

Ο μέσος όρος ηλικίας των επιβατικών οχημάτων στην Ελλάδα είναι 15 χρόνια και των φορτηγών αυτοκινήτων 20 χρόνια

Διάγραμμα 5. Μερίδιο των εσόδων από περιβαλλοντικούς φόρους στο ΑΕΠ, δέκα χώρες του ΟΟΣΑ με τις καλύτερες επιδόσεις, 2018

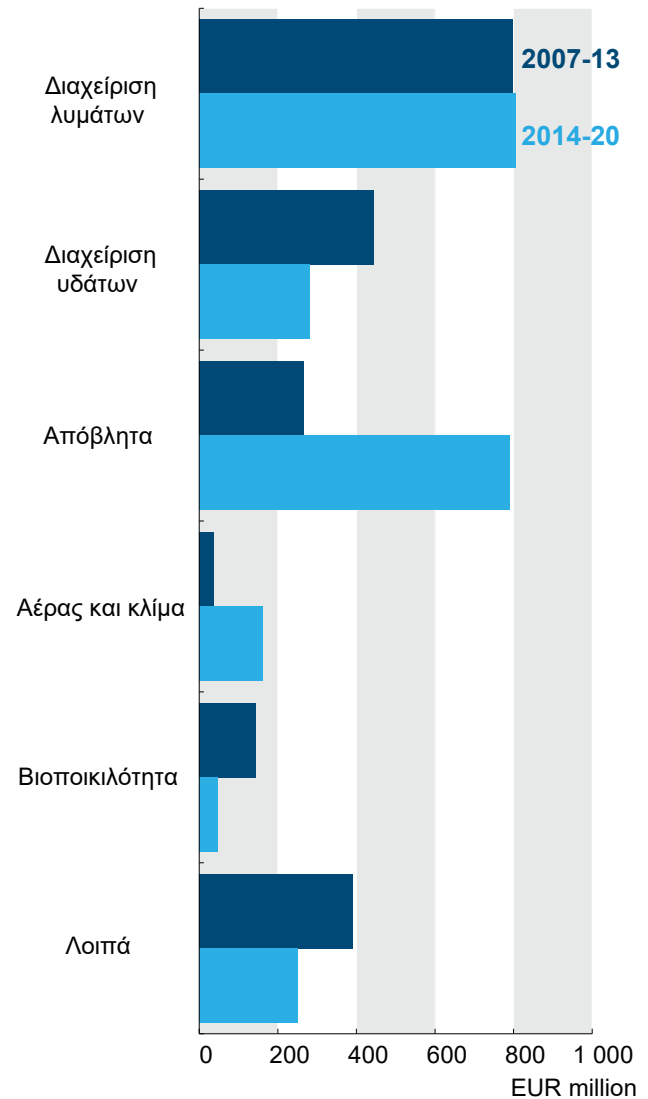
Πηγή: OECD (2019), OECD Environment Statistics (database); OECD (2019), OECD Tax Statistics (database); EC (2019), Taxation and Customs Union website

ΠΡΑΣΙΝΕΣ ΕΝΕΝΔΥΣΕΙΣ

- Οι δημόσιες επενδύσεις για την προστασία του περιβάλλοντος έχουν μειωθεί παρά τις σημαντικές πιστώσεις από την ΕΕ (Διάγραμμα 6). Την περίοδο 2007-2013, μόλις το 13% των πιστώσεων του Ταμείου Συνοχής δαπανήθηκε για το περιβάλλον. Οι χρηματοδοτήσεις αυξήθηκαν κατά την προγραμματική περίοδο 2014-2020, ιδίως όσον αφορά τα απόβλητα, αλλά τα έργα έχουν καθυστερήσει λόγω ελλιπούς σχεδιασμού και περιορισμών ως προς την ικανότητα των φορέων. Η αποτελεσματική χρήση των ενωσιακών κονδυλίων είναι καιρία για την ανάκτηση του χαμένου εδάφους όσον αφορά τις περιβαλλοντικές υποδομές.
- Τα τιμολόγια για τις περιβαλλοντικές υπηρεσίες θα πρέπει να διασφαλίζουν τη βιώσιμη χρηματοδότηση της παροχής υπηρεσιών. Τα τέλη ύδρευσης δεν αντανakλούν πλήρως το οικονομικό και το περιβαλλοντικό κόστος καθώς επίσης το κόστος των υδάτινων πόρων. Οι υψηλές δημόσιες δαπάνες για τη διαχείριση αποβλήτων δεν αντανakλώνται στα αποτελέσματα. Πρόσφατοι νόμοι προβλέπουν την ανάκτηση του κόστους των υπηρεσιών ύδρευσης και την τιμολόγηση των αποβλήτων βάσει επιδόσεων.
- Τα κοινωνικά τιμολόγια στοχεύουν να καταστήσουν περισσότερο προσιτές τις υπηρεσίες παροχής ηλεκτρικής ενέργειας και ύδρευσης. Ωστόσο, δεν ήταν αποτελεσματικά ώστε να φθάσουν στους φτωχότερους, ενώ μειώνουν τις επενδυτικές δυνατότητες. Οι άμεσες πληρωμές, που δεν συνδέονται με τη χρήση ενέργειας ή νερού, θα μπορούσαν να συμβάλουν στην αντιμετώπιση των κοινωνικών ζητημάτων και την προώθηση μιας περισσότερο αποδοτικής χρήσης των πόρων.
- Το δίκτυο αυτοκινητοδρόμων έχει διπλασιαστεί την τελευταία δεκαετία. Το 2017, οι επενδύσεις στο οδικό δίκτυο αντιστοιχούσαν στο 2,3% του ΑΕΠ, το υψηλότερο επίπεδο μεταξύ των χωρών του ΟΟΣΑ. Η έλλειψη σχεδίων για βιώσιμες αστικές μετακινήσεις και η ελλιπής ανάπτυξη ήπιων μέσων μεταφοράς έχουν συμβάλει στη συνεχιζόμενη εξάρτηση από τα επιβατηγά ιδιωτικής χρήσης (Ε.Ι.Χ.) οχήματα.
- Οι επιδόσεις της Ελλάδας όσον αφορά τις οικολογικές καινοτομίες είναι μέτριες. Έχουν επιτευχθεί σημαντικά έργα επίδειξης (βλ. Τήλος, σελ. 8). Τα περιβαλλοντικά ζητήματα, η ενέργεια και οι μεταφορές αποτελούν προτεραιότητες της Στρατηγικής Έρευνας και

Τεχνολογίας για την Έξυπνη Εξειδίκευση 2014-2020, για την οποία έχουν διατεθεί 1,1 δισεκ. ευρώ σε ενωσιακά κονδύλια.

Διάγραμμα 6. Επιχειρησιακά Προγράμματα για το Περιβάλλον, 2007-2013 και 2014-2020

Σημείωση: Το διάγραμμα συγκρίνει την πραγματική δαπάνη στο πλαίσιο του Επιχειρησιακού Προγράμματος "Περιβάλλον και Αειφόρος Ανάπτυξη 2007-2013" (2,1 δισεκ. ευρώ) με τις πιστώσεις για την περιβαλλοντική συνιστώσα (2,3 δισεκ. ευρώ) του Επιχειρησιακού Προγράμματος "Υποδομές Μεταφορών, Περιβάλλον και Αειφόρος Ανάπτυξη" (εξαιρουμένης της εθνικής συμμετοχής).
 Πηγές: European Commission (2016), WP1: Synthesis Report, Task 3 Country Report Greece; European Commission (2019), European Structural and Investment Funds (database).

Επόμενα βήματα | πράσινη ανάπτυξη

- Αναθεώρηση της φορολογικής διαφοροποίησης των καυσίμων και των χρήσεών τους, ώστε οι τιμές των εκπομπών άνθρακα να δίνουν ένα συνεπές μήνυμα. Σταδιακό κλείσιμο της ψαλίδας μεταξύ των φόρων πετρελαίου και ντίζελ.
- Εντοπισμός των περιβαλλοντικά επιζήμιων επιδοτήσεων και επιλογή κατά προτεραιότητα όσων πρόκειται να καταργηθούν σταδιακά.
- Εναρμόνιση της φορολογίας των νέων και των παλαιών οχημάτων. Διαφοροποίηση του τέλους κυκλοφορίας σύμφωνα με τα όρια εκπομπών ρύπων πέραν του διοξειδίου του άνθρακα έως ότου το κόστος των διοξίνων συνδεθεί με τα επίπεδα εκπομπών ρύπων των οχημάτων.
- Διασφάλιση της αποτελεσματικής χρήσης των ενωσιακών κονδυλίων για τις περιβαλλοντικές υποδομές.
- Αξιολόγηση των επιδόσεων των ΔΕΚΟ όσον αφορά την παροχή υπηρεσιών διαχείρισης αποβλήτων και ύδρευσης προκειμένου να διασφαλιστεί η ανάκτηση του κόστους και η προώθηση της αποδοτικής χρήσης των πόρων.
- Αποκατάσταση της ισορροπίας των επενδύσεων υπέρ του σιδηροδρόμου σε σχέση με τις οδικές μεταφορές. Υλοποίηση σχεδίων βιώσιμων αστικών μετακινήσεων και ανάπτυξη ήπιων μέσων μεταφοράς.

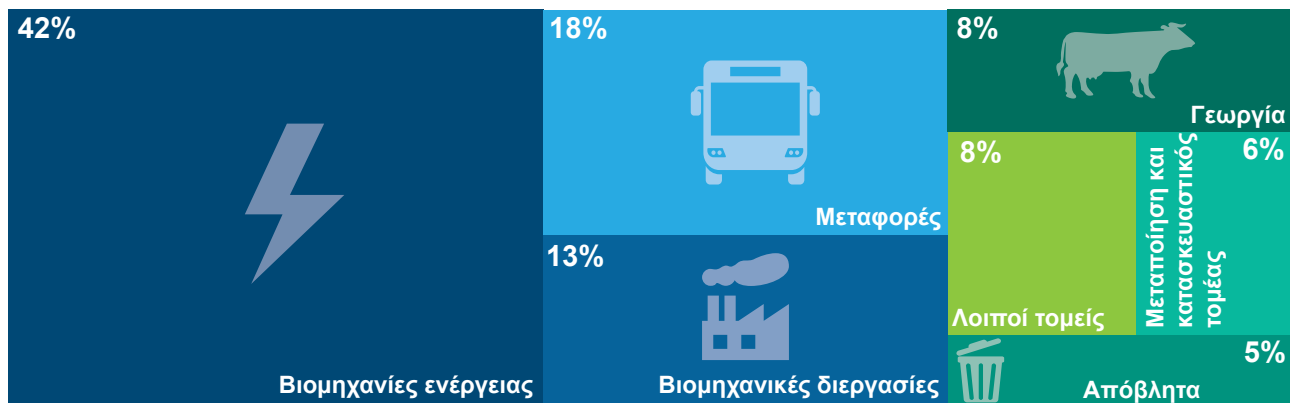
Κλιματική αλλαγή: μετριασμός και προσαρμογή

Η Ελλάδα πραγματοποιεί μια φιλόδοξη ενεργειακή μετάβαση. Η κυβέρνηση ανακοίνωσε τη σταδιακή απολιγνιτοποίηση έως το 2028 και υιοθέτησε το Εθνικό Σχέδιο για την Ενέργεια και το Κλίμα μέχρι το 2030. Ωστόσο, η επίτευξη “ουδετερότητας σε σχέση με το κλίμα” αποτελεί πρόκληση. Ως μεσογειακή χώρα με χιλιάδες νησιά, η Ελλάδα είναι ιδιαίτερα ευάλωτη στις επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής. Θα πρέπει να αναλάβει προσπάθειες προσαρμογής, ειδικά όσον αφορά την ύδρευση, τη γεωργία και τον τουρισμό.

ΤΑΣΕΙΣ ΟΣΟΝ ΑΦΟΡΑ ΤΙΣ ΕΚΠΟΜΠΕΣ ΑΕΡΙΩΝ ΤΟΥ ΘΕΡΜΟΚΗΠΙΟΥ

- Οι εκπομπές αερίων του θερμοκηπίου προέρχονται ως επί το πλείστον από τους κλάδους της ενέργειας και των μεταφορών (Διάγραμμα 7). Η Ελλάδα συγκαταλέγεται στις δέκα χώρες του ΟΟΣΑ με τη μεγαλύτερη ένταση άνθρακα λόγω της έντονης εξάρτησης από τον άνθρακα για την παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας και από το πετρέλαιο για τις μεταφορές, τη θέρμανση και την παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας σε πολλά νησιά.
- Οι εκπομπές αερίων του θερμοκηπίου μειώθηκαν αισθητά (Διάγραμμα 8). Η οικονομική κρίση, που περιορίσε την ενεργειακή ζήτηση, εξηγεί σε μεγάλο βαθμό τη μείωση αυτή, παρότι σε αυτό συνέβαλε επίσης η στροφή προς καθαρότερα καύσιμα. Η Ελλάδα ξεπέρασε τον στόχο της για την πρώτη περίοδο ανάληψης υποχρεώσεων βάσει του Πρωτοκόλλου του Κιότο. Είναι σε καλό δρόμο προς την επίτευξη των στόχων για το 2020 και το 2030 σχετικά με τις εκπομπές αερίων του θερμοκηπίου που δεν καλύπτονται από το Σύστημα Εμπορίας Δικαιωμάτων Εκπομπών (ΣΕΔΕ) της ΕΕ.

Διάγραμμα 7. Εκπομπές αερίων του θερμοκηπίου ανά πηγή, 2017

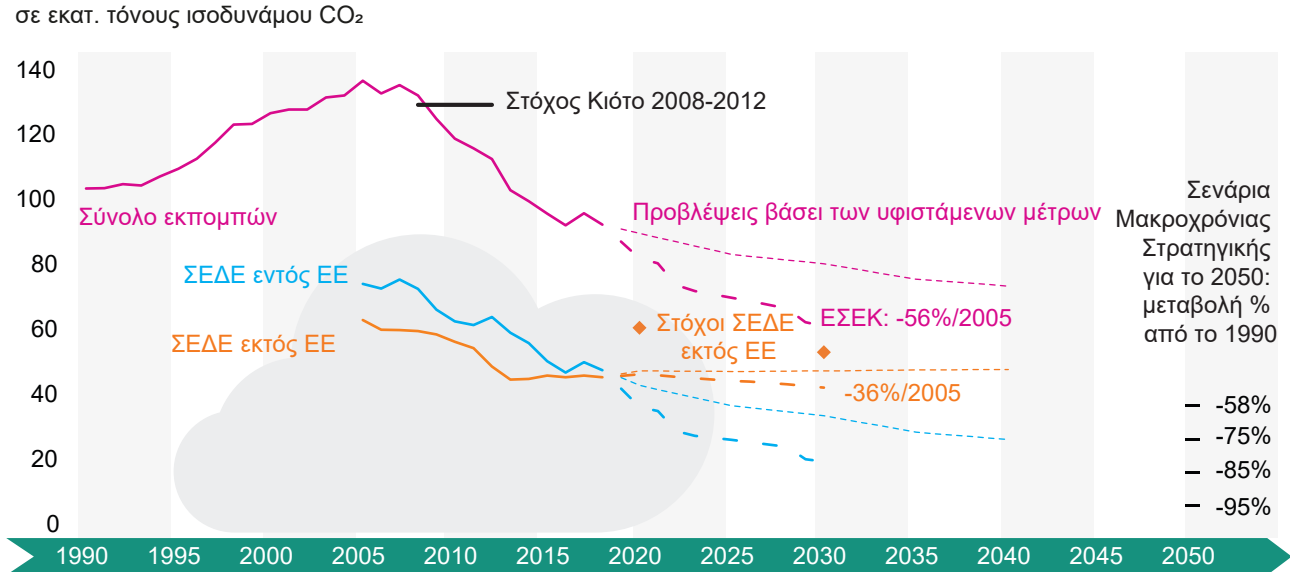

Σημείωση: Εκπομπές αερίων του θερμοκηπίου με εξαίρεση τη χρήση γης, την αλλαγή των χρήσεων γης και τη δασοκομία.
 Πηγή: OECD (2019), OECD Environment Statistics (database).

ΜΕΤΡΙΑΣΜΟΣ

- Το Εθνικό Σχέδιο για την Ενέργεια και το Κλίμα (ΕΣΕΚ) προβλέπει μείωση των εκπομπών, πρωτίστως χάρη στη μικρότερη παραγωγή ενέργειας, και ελαφρά υποχώρηση των εκπομπών στους μη ενεργειακούς τομείς. Τα βασικότερα μέτρα είναι η προώθηση του φυσικού αερίου και των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας, η διασύνδεση των νησιών με το χερσαίο δίκτυο στην ηπειρωτική Ελλάδα και ο παροπλισμός των σταθμών παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας από λιγνίτη. Θα μπορούσαν να εξειδικευθούν περαιτέρω οι πολιτικές άμβλυσης στη γεωργία, τη χρήση γης, την αλλαγή των χρήσεων γης και τη δασοκομία, τις μεταφορές και τα απόβλητα.
- Οι ετήσιες επενδυτικές ανάγκες για τις ανανεώσιμες πηγές ενέργειας και την ενεργειακή απόδοση εκτιμώνται ότι υπερβαίνουν το 2% του ΑΕΠ του 2018 ετησίως. Η Ελλάδα αντικατέστησε τα τιμολόγια για την τροφοδότηση του δικτύου με ενέργεια με ένα σύστημα τριμοδότησης μέσω πλειστηριασμών, το οποίο είναι περισσότερο προσανατολισμένο στην αγορά και αναμένεται να περιορίσει το κόστος υποστήριξης των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας (ΑΠΕ) από την πολιτεία. Η ανάπτυξη συστημάτων αποθήκευσης θα συμβάλει στην αξιοποίηση των ΑΠΕ στα μικρά νησιά (βλ. Τήλος, σελ. 8). Το ΕΣΕΚ προβλέπει την ανακαίνιση 60.000 κτιρίων ετησίως μέχρι το 2030. Πέρα από την αποτελεσματική χρήση

Διάγραμμα 8. Φιλόδοξοι στόχοι για το 2030, πρόκληση η επίτευξη ουδετερότητας σε σχέση με το κλίμα, εκπομπές αερίων θερμοκηπίου, προβλέψεις και στόχοι

Σημείωση: Εκπομπές αερίων του θερμοκηπίου με εξαίρεση τη χρήση γης, την αλλαγή των χρήσεων γης και τη δασοκομία. 2018: Προκαταρκτικά στοιχεία. 2050: Μείωση των εκπομπών σύμφωνα με τα σενάρια της Μακροχρόνιας Στρατηγικής για το έτος 2050. Από πάνω προς τα κάτω: συνέχιση των υφιστάμενων μέτρων του ΕΣΕΚ μετά το 2030, επιτάχυνση των υφιστάμενων μέτρων του ΕΣΕΚ μετά το 2030, ανάληψη πρόσθετων μέτρων με βάση ένα σενάριο ανόδου της θερμοκρασίας κατά 2 °C, ανάληψη πρόσθετων μέτρων με βάση ένα σενάριο ανόδου της θερμοκρασίας κατά 1,5 °C.

των ενωσιακών κονδυλίων, η ανάπτυξη ιδιωτικής χρηματοδότησης μέσα από συμβάσεις ενεργειακής απόδοσης μπορεί να βοηθήσει να υπερκεραστούν οι δυσκολίες πρόσβασης σε τραπεζικό δανεισμό.

- Η Ελλάδα έχει εκπονήσει μια μακροπρόθεσμη στρατηγική έως το 2050. Θα είναι απαραίτητες πρόσθετες πολιτικές, καθώς η συνέχιση των μέτρων

ΠΡΟΣΑΡΜΟΓΗ

- Μέχρι το τέλος του αιώνα, η βροχή αναμένεται ότι θα μειωθεί μεταξύ 5% και 19% σε όλη την επικράτεια, ενώ η θερμοκρασία του αέρα προβλέπεται ότι θα αυξηθεί κατά 3 °C με 4,5 °C. Οι πρωταρχικοί συναφείς κίνδυνοι είναι η άνοδος της στάθμης των υδάτων και η έλλειψη γλυκών υδάτων. Χωρίς την ανάληψη δράσης, η κλιματική αλλαγή μπορεί να οδηγήσει σε μείωση του ΑΕΠ κατά 2% ετησίως έως το 2050 και να φθάσει έως και 6% το 2100. Η γεωργία είναι ένας από τους κλάδους που θα δεχθεί το σοβαρότερο πλήγμα, αλλά ο αντίκτυπος της κλιματικής αλλαγής στον τουρισμό και στις παράκτιες περιοχές θα επηρεάσει ιδιαίτερα τα έσοδα των νοικοκυριών και την οικονομία.

του ΕΣΕΚ μετά το 2030 δεν θα επαρκεί για την επίτευξη ουδετερότητας σε σχέση με το κλίμα μέχρι το 2050.

- Η χώρα έχει ενισχύσει το πλαίσιο πολιτικής για την προσαρμογή. Ωστόσο, η υλοποίηση είναι σε εξέλιξη. Δεδομένου ότι η αρμοδιότητα για την εκπόνηση σχεδίων δράσης ανήκει στις περιφέρειες, η ανάπτυξη ικανότητας και ο συντονισμός των διαφόρων επιπέδων διοίκησης είναι απαραίτητα στοιχεία για την εναρμόνιση των πολιτικών. Η προσαρμογή μελετάται σε ορισμένες στρατηγικές, αλλά θα πρέπει να παρακολουθείται η πρόοδος όσον αφορά την ύδρευση, τη γεωργία και τον τουρισμό.

Ακραία καιρικά φαινόμενα όπως κύματα καύσωνα, ξηρασία, πλημμύρες και δασικές πυρκαγιές καταγράφονται συχνά. Οι δασικές πυρκαγιές στην Ελλάδα το καλοκαίρι του 2018 ήταν από τις φονικότερες στον κόσμο ως προς την απώλεια ανθρώπινων ζωών. Συνολικά, εκδηλώθηκαν 34 δασικές πυρκαγιές που έκαψαν 120.660 στρέμματα γης, εκ των οποίων 23.310 στρέμματα ανήκαν σε προστατευόμενες περιοχές Natura 2000. Το ελληνικό δίκτυο Natura ήταν, σε όρους έκτασης, το έκτο κατά σειρά μεταξύ αυτών που υπέστησαν το σοβαρότερο πλήγμα στην ΕΕ το 2018.

Επόμενα βήματα | κλιματική αλλαγή

- Υλοποίηση του ΕΣΕΚ προκειμένου να τεθεί η οικονομία σε μακροπρόθεσμη τροχιά απεξάρτησης από τον άνθρακα. Σταδιακή κατάργηση του λιγνίτη σύμφωνα με το χρονοδιάγραμμα έως το 2028, διασύνδεση των νησιών, επενδύσεις σε ανανεώσιμες πηγές ενέργειας και ανάπτυξη συστημάτων αποθήκευσης.
- Ανάπτυξη και εφαρμογή ενός σχεδίου μετάβασης για τη στήριξη των λιγνιτικών περιοχών.
- Εντατικοποίηση των προσπαθειών για την απεξάρτηση του κλάδου των μεταφορών και του υφιστάμενου κτιριακού αποθέματος από τον άνθρακα.
- Διασφάλιση της ενσωμάτωσης των ζητημάτων προσαρμογής στη διαχείριση των υδάτων, της γεωργίας και του τουρισμού.

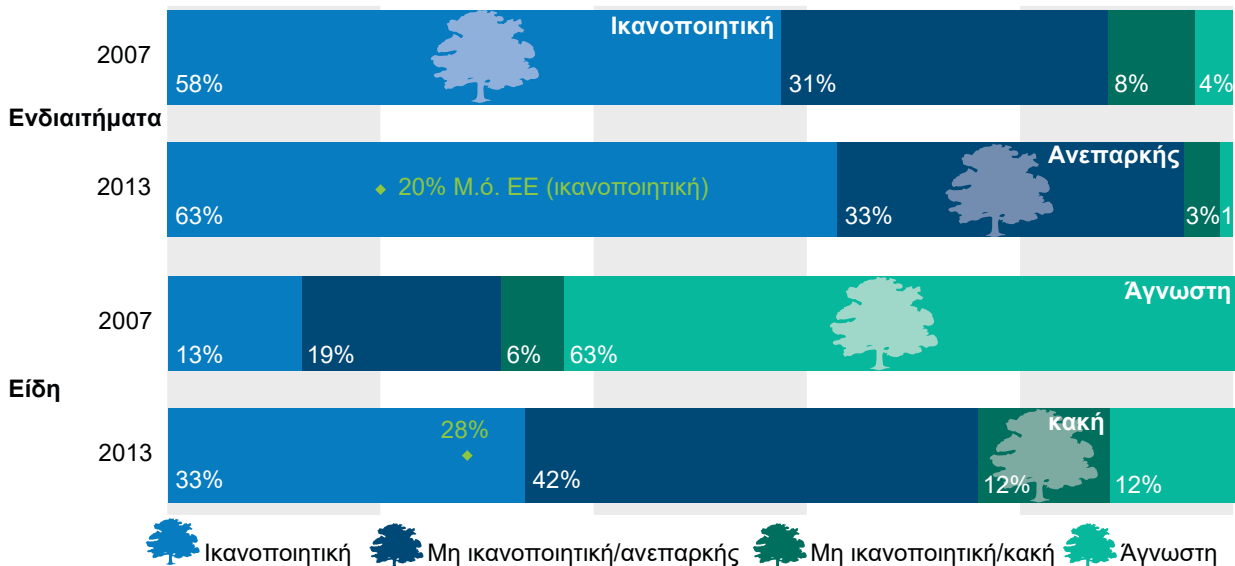
Διατήρηση και αειφόρος χρήση της βιοποικιλότητας

Η Ελλάδα είναι μια από τις χώρες της Ευρώπης με τη μεγαλύτερη βιοποικιλότητα χάρη σε μια πλούσια ποικιλομορφία ειδών, σημαντικές εκτάσεις φυσικής βλάστησης, τεράστια ακτογραμμή και χιλιάδες νησιά που δημιουργούν διαφοροποιημένα τοπία με υψηλή αισθητική και πολιτιστική αξία. Η προστασία των φυσικών ενδιαιτημάτων έχει βελτιωθεί, αλλά περισσότερο από το ήμισυ των ειδών βρίσκεται σε μη ικανοποιητική κατάσταση διατήρησης. Τα κύρια αίτια απώλειας της βιοποικιλότητας είναι η αστυφιλία, ο κατακερματισμός των ενδιαιτημάτων, η ρύπανση, τα χωροκατακτητικά ξενικά είδη, η κλιματική αλλαγή και οι πυρκαγιές. Οι κυριότερες πιέσεις προέρχονται από τη γεωργία, την αλιεία, τις μεταφορές και τον τουρισμό (ιδίως στις παράκτιες περιοχές). Η Ελλάδα δεν έχει ακόμη θεσπίσει ένα ολοκληρωμένο εθνικό σύστημα παρακολούθησης της βιοποικιλότητας και δεν έχει σημειώσει πρόοδο ως προς την ενσωμάτωση των ζητημάτων βιοποικιλότητας στους κλάδους της οικονομίας.

ΠΑΡΑΚΟΛΟΥΘΗΣΗ ΤΗΣ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ ΤΗΣ ΒΙΟΠΟΙΚΙΛΟΤΗΤΑΣ ΚΑΙ ΤΑΣΕΙΣ

- Η κατάσταση διατήρησης των φυσικών ενδιαιτημάτων έχει βελτιωθεί τα τελευταία χρόνια και είναι εν γένει θετική. Η τελευταία έκθεση που συντάχθηκε σύμφωνα με την Οδηγία της ΕΕ περί οικοτόπων διαπιστώνει ότι οι περισσότεροι (63%) βρίσκονται σε ικανοποιητική κατάσταση, περίπου το ένα τρίτο (33%) είναι σε μη ικανοποιητική-ανεπαρκή κατάσταση και μόλις το 3% βρίσκεται σε μη ικανοποιητική-κακή κατάσταση. Σε σύγκριση με το μέσο όρο της ΕΕ, η Ελλάδα είχε πολύ καλύτερες επιδόσεις σε όλους τους δείκτες (Διάγραμμα 9).
- Πάνω από το ήμισυ των ειδών (55%) βρίσκεται σε μη ικανοποιητική κατάσταση διατήρησης. Οι κύριες αιτίες είναι η αλλοίωση του τοπίου, ο κατακερματισμός των ενδιαιτημάτων, η λαθροθηρία και η χρήση δηλητηριασμένων δολωμάτων.
- Τα πουλιά απειλούνται λιγότερο από άλλες κατηγορίες, ενώ έχουν αναληφθεί πρωτοβουλίες για την προστασία επιλεγμένων ειδών τους, όπως ο Δαλματικός πελεκάνος. Ωστόσο, τα κοινά είδη πουλιών έχουν μειωθεί κατά 20% περίπου μεταξύ 2007 και 2016, ακολουθώντας παρόμοια τάση με τις χώρες της υπόλοιπης Ευρώπης.
- Η Ελλάδα δεν έχει ακόμη θεσπίσει ένα ολοκληρωμένο εθνικό σύστημα παρακολούθησης της βιοποικιλότητας. Η «Εθνική Στρατηγική και Σχέδιο Δράσης για τη Βιοποικιλότητα» περιλαμβάνει στόχους για την παρακολούθηση και την αξιολόγηση της εφαρμογής της και αναμένεται να διευκολύνει την πρόσβαση στην επιστημονική γνώμη σχετικά με τη χλωρίδα και την πανίδα της Ελλάδας και να καλύψει τα σχετικά κενά πληροφόρησης.

Διάγραμμα 9. Κατάσταση διατήρησης ενδιαιτημάτων και ειδών

Πηγές: EEA (2019), Habitats of European Interest (database); Eionet (2019), Reporting under Article 17 of the Habitats Directive.

ΕΝΣΩΜΑΤΩΣΗ ΤΗΣ ΒΙΟΠΟΙΚΙΛΟΤΗΤΑΣ ΣΕ ΟΛΟΥΣ ΤΟΥΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΥΣ ΚΛΑΔΟΥΣ

- Η Ελλάδα θα πρέπει να ενσωματώσει καλύτερα τη βιοποικιλότητα σε άλλους οικονομικούς κλάδους, καθορίζοντας σαφείς σχέσεις μεταξύ των οικοσυστημικών υπηρεσιών, της διατήρησης της βιοποικιλότητας και της βιώσιμης χρήσης πόρων σε κείριους τομείς πολιτικής.
- Ο τουριστικός κλάδος πλήττει ως επί το πλείστον τις παράκτιες περιοχές λόγω της ανάπτυξης υποδομών, π.χ. δρόμους προς τουριστικούς προορισμούς, αλλά και του συνωστισμού στις παραλίες. Ο τουρισμός στις περιοχές αυτές ασκεί πιέσεις στο περιβάλλον κατά την αιχμή της θερινής περιόδου, αλλά και μέσω της υπερβολικής κατανάλωσης νερού κατά τη διάρκεια των περιόδων ξηρασίας. Η υπέρμετρη άντληση υδάτων μπορεί επίσης να οδηγήσει στην υφαλμύρωση των υδροφόρων στρωμάτων. Οι τουρίστες παράγουν τεράστιες ποσότητες στερεών αποβλήτων, τα οποία δυσκολεύονται να διαχειριστούν οι τοπικές αυτοδιοικήσεις.
- Η ενσωμάτωση της βιοποικιλότητας στη γεωργία πραγματοποιείται κυρίως μέσω του Προγράμματος Αγροτικής Ανάπτυξης. Ωστόσο, χρειάζεται μια πιο λεπτομερή ανάλυση προκειμένου να προκύψουν καθαρά οφέλη για τη βιοποικιλότητα μέσω γεωργοπεριβαλλοντικών μέτρων στο πλαίσιο του προγράμματος.
- Δεν υπάρχουν εθνικοί ποσοτικοί στόχοι για τη βιολογική γεωργία. Από το 2005 έως το 2018, η βιολογική γεωργία έχει επεκταθεί από το 7% στο 9% των αγροτικών εκτάσεων. Παρά τη σημαντική στήριξη από την ΕΕ, το μερίδιό της έχει αναπτυχθεί με βραδύτερους ρυθμούς από ό,τι στις περισσότερες άλλες χώρες.
- Η Ελλάδα ελέγχει τις μεθόδους αλιείας απαγορεύοντας

Οι προστατευόμενες περιοχές καλύπτουν ένα εκτεταμένο μερίδιο των χερσαίων περιοχών (32%), ενώ οι θαλάσσιες προστατευόμενες περιοχές αντιστοιχούν σε πολύ μικρότερο μερίδιο (περίπου 20%) επί των συνολικών θαλασσίων εκτάσεων

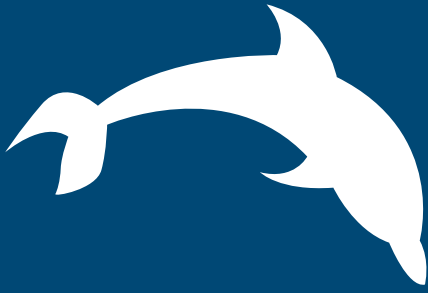
τα παρασυρόμενα δίκτυα και τις μηχανότρατες, αμφότερα εκ των οποίων είναι εξαιρετικά επιζήμια για τα προστατευόμενα θαλάσσια είδη (για παράδειγμα, καταλήγουν να αλιεύονται θαλάσσια θηλαστικά και θαλασσοπούλια ως παρεμπόπτοντα αλιεύματα). Η αλιεία υπόκειται σε περιορισμούς σε ορισμένες περιόδους (π.χ. κατά την περίοδο αναπαραγωγής) για τη διατήρηση των ενδαιτημάτων και την προστασία των απειλούμενων θαλάσσιων οργανισμών. Πιο αυστηροί περιορισμοί ισχύουν στις προστατευόμενες περιοχές και τους οικοτόπους προτεραιότητας, όπως τα υποθαλάσσια λιβάδια Ποσειδωνίας (*Posidonia oceanica*), τα οποία αποτελούν περιοχές Natura 2000.

ΕΡΓΑΛΕΙΑ ΓΙΑ ΤΗ ΔΙΑΤΗΡΗΣΗ ΚΑΙ ΤΗΝ ΑΕΙΦΟΡΟ ΧΡΗΣΗ ΤΗΣ ΒΙΟΠΟΙΚΙΛΟΤΗΤΑΣ

- Πέρα από τα τέλη για την άντληση υπόγειων υδάτων, περιορισμένα τέλη για την πρόσβαση σε εθνικά πάρκα και τα τέλη για την απόκτηση κυνηγετικής και αλιευτικής άδειας, τα οικονομικά εργαλεία εξακολουθούν να μην χρησιμοποιούνται επαρκώς. Ισχύει πλήρης απαλλαγή από τον Ειδικό Φόρο Κατανάλωσης (ΕΦΚ) στην ηλεκτρική ενέργεια για την αγροτική χρήση. Το ντίζελ που χρησιμοποιείται για τις θαλάσσιες ενδομεταφορές, περιλαμβανομένων των αλιευτικών και τουριστικών σκαφών, δεν φορολογείται.
- Έχουν υιοθετηθεί μόλις έξι σχέδια διαχείρισης που καλύπτουν μόλις το 2% των εκτάσεων του δικτύου Natura 2000.
- Ο περίπλοκος χωροταξικός σχεδιασμός και τα ειδικά καθεστώτα για ορισμένα επενδυτικά σχέδια προκαλούν περιβαλλοντική υποβάθμιση. Η αυθαίρετη δόμηση, ιδίως στις παράκτιες και δασικές περιοχές, εξακολουθεί να αποτελεί μείζον περιβαλλοντικό ζήτημα.
- Η Ελλάδα δεν διαθέτει ένα συνολικό πλαίσιο για τις πράσινες υποδομές, το οποίο αποτελεί στόχευση της «Εθνικής Στρατηγικής και Σχεδίου Δράσης για τη Βιοποικιλότητα» και της Στρατηγικής της ΕΕ για τη Βιοποικιλότητα με ορίζοντα το 2020.

Επόμενα βήματα | βιοποικιλότητα

- Ολοκλήρωση της χαρτογράφησης και της αξιολόγησης των οικοσυστημικών υπηρεσιών, σύμφωνα με τις διεθνείς δεσμεύσεις. Ενημέρωση του «κόκκινου καταλόγου» των απειλούμενων ειδών.
- Ολοκλήρωση των σχεδίων διαχείρισης για όλες τις προστατευόμενες περιοχές με ισχύ νόμου και επαρκείς πόρους για την υλοποίησή τους.
- Υποστήριξη των δήμων για την αποτελεσματική υλοποίηση τοπικών χωρικών σχεδίων που ενσωματώνουν το σχετικό με τη βιοποικιλότητα προβληματισμό. Ανάπτυξη ενός στρατηγικού πλαισίου πολιτικής για τις πράσινες υποδομές.
- Υποστήριξη πρωτοβουλιών για το βιώσιμο τουρισμό και προώθηση μορφών θεματικού τουρισμού εναρμονισμένων με την προστασία και τη διατήρηση των φυσικών πόρων.
- Συνδρομή στους αγρότες για την υιοθέτηση πρακτικών φιλικών προς τη βιοποικιλότητα και ανάπτυξη περιοχών βιολογικής γεωργίας.
- Ενίσχυση της βιώσιμης αλιείας. Αναθεώρηση του ρυθμιστικού πλαισίου για την αλιεία λαμβάνοντας υπόψη τις ανάγκες για την προστασία της φύσης.
- Αναβάθμιση των δασικών χαρτών της χώρας.

ΟΟΣΑ - Αξιολογήσεις Περιβαλλοντικών Επιδόσεων Ελλάδα 2020

ΓΙΑ ΠΕΡΙΣΣΟΤΕΡΕΣ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΕΣ

Η αξιολόγηση και όλα τα στατιστικά στοιχεία της είναι διαθέσιμα στην ηλεκτρονική διεύθυνση:

<http://oe.cd/epr-greece>

Πρόγραμμα Αξιολόγησης Περιβαλλοντικών Επιδόσεων

<http://oe.cd/epr>

ΑΡΜΟΔΙΟΙ

Επικεφαλής του Τμήματος Περιβαλλοντικών Επιδόσεων και Πληροφοριών

Nathalie Girouard

Nathalie.Girouard@oecd.org

Συντονιστής της Αξιολόγησης

Frédérique Zegel

Frederique.Zegel@oecd.org

Υπεύθυνη Επικοινωνίας

Natasha Cline-Thomas

Natasha.Cline-Thomas@oecd.org

ΠΗΓΕΣ

Όλες οι εικόνες προέρχονται από το Shutterstock.com, εκτός αν ορίζεται διαφορετικά.

Το παρόν έγγραφο και κάθε χάρτης που τυχόν περιλαμβάνεται σε αυτό ισχύουν με την επιφύλαξη του καθεστώτος ή της κυριαρχίας επί οποιουδήποτε εδάφους, της οριοθέτησης των διεθνών συνόρων και της επωνυμίας οποιουδήποτε εδάφους, πόλης ή περιοχής.

<http://oe.cd/epr>

